

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2022, sen. zn. 29 ICdo 12/2021, ECLI:CZ:NS:2022:29.ICDO.12.2021.1

Číslo: 103/2023

Právní věta:

I. Rozhodnutím o zajištění majetku vydaným v trestním řízení nedochází ke změně vlastníka zajištěného majetku; stejně tak nevede ke změně vlastníka zajištěného majetku ani případné následné písemné opatření, kterým příslušný orgán pověří k tomu určenou osobu správou zajištěného majetku (§ 9 odst. 1 a 7 zákona č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů).

Správce zajištěného majetku podle zákona č. 279/2003 Sb. je zvláštním případem správce cizího majetku, přičemž jeho postavení je odvozeno od zajištění majetku vzniklého rozhodnutím státního orgánu. Uplatňuje-li věřitel pohledávku vůči dlužníku přihláškou v insolvenčním řízení, stává se správcem zajištěného majetku osobou, která namísto dosavadního majitele (věřitele) a jeho případného dosavadního zástupce činí v souladu s ustanovením § 10 odst. 3 zákona o zajištění majetku v insolvenčním řízení (potažmo v incidenčním sporu) všechny úkony, k nimž byl dosud oprávněn věřitel (jeho zástupce) [nabývá právo s tímto majetkem disponovat k naplnění účelu takové správy]. Děje se tak bez dalšího, okamžikem, kdy se pověření ke správě zajištěného majetku stane účinným.

Správce pohledávky musí být označen způsobem, z něhož je patrné, že jedná při výkonu funkce správce zajištěného majetku; součástí jeho označení je i nezaměnitelné označení osoby, s jejímž majetkem nakládá.

Pominou-li účinky zajištění tím, že je k tomu oprávněný orgán zruší, insolvenční soud (opět bez dalšího) přestane v insolvenčním řízení (potažmo v incidenčním sporu) jednat s osobou pověřenou správou zajištěné pohledávky.

II. Neoznámí-li postupitel dlužníku postoupení pohledávky (§ 526 obč. zák.), neboť má za to, že smlouva o postoupení pohledávky je neplatná (nebo dokonce neexistuje), pak mu zůstává zachována námitka neplatnosti (neexistence) postupní smlouvy i v případném sporu, jímž se na dlužníku domáhá zaplacení pohledávky, popřípadě v incidenčním sporu, jímž se na dlužníku (respektive jeho insolvenčním správcem) domáhá určení pravosti své popřené nevykonatelné pohledávky.

III. Přihlásí-li do téhož insolvenčního řízení postupitel i postupník totožnou pohledávku (panuje-li mezi postupitelem a postupníkem spor o to, zda došlo k platnému postoupení pohledávky) a bude-li taková pohledávka v průběhu insolvenčního řízení zajištěna v trestním řízení, nestává se správcem zajištěné pohledávky, který k ní vykonává práva a povinnosti podle zákona č. 279/2003 Sb., věřitelem pohledávky z hlediska hmotného práva. Insolvenční soud je povinen přezkoumat v insolvenčním řízení uvedené pohledávky samostatně a jsou-li obě popřeny insolvenčním správcem co do pravosti, rozhodnout o nich v případných incidenčních sporech o určení pravosti pohledávky; skutečnost, že správcem zajištěné pohledávky vykonává její správu, nezbavuje insolvenční soud povinnosti zjistit postupem podle insolvenčního zákona, komu pohledávka náleží (kdo je jejím majitelem).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 22.12.2022

Spisová značka: 29 ICdo 12/2021

Číslo rozhodnutí: 103

Číslo sešitu: 10

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Incidenční spory (odporové spory), Insolvenční řízení, Popření pohledávky, Postoupení pohledávky, Přihláška pohledávky, Zajištění majetku

Předpisy: § 1 IZ

§ 1 zákona č. 279/2003 Sb.

§ 10 zákona č. 279/2003 Sb.

§ 165 odst. 1 IZ

§ 174 odst. 2 IZ

§ 18 IZ

§ 19 IZ

§ 2 písm. h) IZ

§ 201 odst. 1 písm. d) IZ

§ 524 obč. zák.

§ 526 obč. zák.

§ 79e zákona č. 141/1961 Sb. ve znění do 17. 3. 2017

§ 8a zákona č. 279/2003 Sb.

§ 9 zákona č. 279/2003 Sb.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 7. 9. 2020 a rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 16. 1. 2020 a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 16. 1. 2020, Krajský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Zamítl žalobu, kterou se tehdejší žalobce [Česká republika – Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, jako správce pohledávky společnosti W., spořitelního družstva v likvidaci (dále též jen „věřitel W“)] domáhal vůči tehdejší žalované (Mgr. Ing. P. H., jako insolvenční správkyni dlužnice R. K.) určení, že pohledávka věřitele W, přihlášená do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužnice přihláškou pohledávky č. 10 v celkové výši 8 044 920 Kč, je pravá co do důvodu, výše a pořadí „a považuje se za zjištěnou“ (bod I. výroku).

[2] Určil, že se tehdejší žalované nepřiznává právo na náhradu nákladů řízení (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel zejména z toho, že:

[1] Věřitel W (s tehdejšími názvem F., družstevní záložna) jako objednatel a věřitel L. C. C. D. LTD (s tehdejšími názvem T. L.) [dále jen „věřitel L.“] jako poskytovatel uzavřeli dne 20. 11. 2002 smlouvu o odborné pomoci a finančním zajištění, ve znění pozdějších dodatků (dále jen „smlouva o odborné pomoci“), kterou se věřitel L zavázal poskytovat věřiteli W služby odborné pomoci, obchodní správu, finanční zajištění a zajištění portfoliových úvěrů. Dále bylo ujednáno, že ve vymezených případech je věřitel L oprávněn „odkoupit“ od věřitele W pohledávky uvedené ve smlouvě o odborné pomoci a věřitel W je povinen postoupit tyto pohledávky věřiteli L.

[2] Věřitel W uzavřel dne 22. 11. 2011 s dlužnicí a V. K. (dále jen „V. K.“) smlouvu o úvěru č. 1100000993 (dále jen „smlouva o úvěru“), na jejímž základě poskytl dlužnici a V. K. úvěr ve výši 3 700 000 Kč.

[3] Věřitel W oznámil dlužnici listinou ze dne 1. 4. 2014, která jí byla doručena dne 4. 4. 2014, že z důvodu prodlení s úhradou splátek úvěru prohlásil všechny splátky „za okamžitě splatné“, a vyzval ji k úhradě celkové částky 8 044 920 Kč z titulu smlouvy o úvěru (dále též jen „pohledávka“).

[4] Věřitel L uplatnil k pohledávce „opční právo“; rozhodčím nálezem rozhodce doc. JUDr. M. K. CSc., působícího u Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, ze dne 13. 6. 2014, sp. zn. Rsp 286/14 (dále jen „rozhodčí nález“), bylo určeno (ve vztahu k věřiteli W) „vlastnictví“ věřitele L k pohledávce.

[5] Obvodní soud pro Prahu 1 (dále jen „obvodní soud“) odložil usnesením ze dne 24. 7. 2014, č. j. 65 C 101/2014-22, vydaným v řízení o žalobě věřitele W vůči věřiteli L na zrušení rozhodčího nálezu vykonatelnost rozhodčího nálezu do právní moci rozhodnutí o žalobě.

[6] Věřitel L oznámil dlužnici postoupení pohledávky listinou ze dne 7. 8. 2014, která jí byla doručena dne 20. 8. 2014.

[7] Obvodní soud usnesením ze dne 29. 8. 2014, č. j. 65 C 101/2014-199, nařídil předběžné opatření, jímž věřiteli L (mimo jiné) uložil, aby se zdržel jednání, kterým by jakkoliv nakládal s pohledávkou, včetně toho, aby ji „inkasoval“.

[8] Vyhláškou ze dne 2. 9. 2014, zveřejněnou v insolvenčním rejstříku téhož dne, insolvenční soud oznámil zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužnice (A-3). Usnesením ze dne 3. 2. 2015, zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne, insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužnice a povolil jeho řešení oddlužením.

[9] Věřitel W přihlásil pohledávku do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužnice dne 4. 3. 2015 (P10-1). Věřitel L přihlásil totožnou pohledávku dne 25. 6. 2015 (P11-1).

[10] Na přezkumném jednání konaném dne 23. 4. 2015 (B-5) tehdejší insolvenční správce majetkové podstaty dlužnice (I. I. v. o. s.) popřel pravost a pořadí přihlášené pohledávky věřitele W, která byla přezkoumána jako zajištěná a nevykonatelná.

[11] Usnesením ze dne 23. 6. 2015, zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 29. 6. 2015, schválil insolvenční soud oddlužení dlužnice plněním splátkového kalendáře.

[12] Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 16. 2. 2017, sp. zn. 6 To 48/2016, zajistil podle ustanovení § 79e zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestního řádu), (mimo jiné) předmětnou pohledávku za dlužnicí (dále též jen „usnesení o zajištění pohledávky“).

[13] Vrchní státní zastupitelství v Praze pověřilo opatřením ze dne 4. 8. 2017, č. j. 4 VZN 1577/2014-1633, podle § 9 odst. 1 písm. a/ zákona č. 279/2003 Sb., o výkonu zajištění majetku a věcí v trestním řízení a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o zajištění majetku“), správou (mimo jiné) pohledávky za dlužnicí Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, Územní pracoviště P. (dále též jen „správce pohledávky“).

3. Na výše uvedeném základě insolvenční soud – vycházejí z ustanovení § 170 písm. a/, § 193, § 197 odst. 2 a § 198 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), z ustanovení § 9 odst. 1 písm. a/ a § 10 odst. 1 a 3 zákona o zajištění majetku, z ustanovení § 503 odst. 3 zákona č. 513/1991, obchodního zákoníku, z ustanovení § 56 odst. 1, § 524 a § 526 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „obč. zák.“), z ustanovení § 79e odst. 1 a 2 trestního řádu a z ustanovení § 1 odst. 3 zákona č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, a odkazuje na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu – dospěl k následujícím závěrům:

4. Žaloba byla podána včas a osobou oprávněnou (věřitelem W coby původním žalobcem). Správce pohledávky se (v postavení organizační složky státu) stal účastníkem řízení „bez dalšího“ na základě opatření Vrchního státního zastupitelství v Praze ze dne 4. 8. 2017 a vykonává tak „práva vlastníka“ k popřené pohledávce.

5. Totožná pohledávka přihlášená věřitelem L byla rovněž popřena a incidenční spor o určení její pravosti, výše a pořadí se vede u insolvenčního soudu pod sp. zn. 60 ICM 31/2016. Popěrné úkony byly učiněny v době, kdy „na místě obou věřitelů“ ještě nebyl správce pohledávky, a je proto třeba zabývat se otázkou, kdo by byl – nebýt povinnosti žalované poskytnout „jakékoliv plnění v insolvenčním řízení“ správcí pohledávky – oprávněným příjemcem plnění.

6. Důvod popření pohledávky byl „prokázán“, jelikož pohledávka (toliko ve vztahu k dlužnici, nikoliv též ve vztahu k solidárně zavázanému spoludlužníku V. K.) byla věřitelem W postoupena věřiteli L, přičemž pro její postoupení byly splněny podmínky stanovené smlouvou o odborné pomoci. Majitelem pohledávky vůči dlužnici je tedy věřitel L.

7. K odvolání správce pohledávky (tehdejšího žalobce) Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 7. 9. 2020:

[1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

8. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 194 a § 195 insolvenčního zákona, z ustanovení § 524, § 525 a § 528 obč. zák., z ustanovení § 10 odst. 1 a 3 zákona o zajištění majetku a z ustanovení § 205a zákona č. 99/1963, občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), a odkazuje na ustálenou judikaturu Nejvyššího soudu a Ústavního soudu – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

9. Insolvenční soud se správně zabýval jen popřením pravosti a pořadí pohledávky, poněvadž v protokolu o přezkumném jednání popření výše pohledávky „zcela chybí“.

10. Dlužník může být ve sporu s postupníkem „zbaven obrany zpochybněním platnosti postupní smlouvy“ jen tehdy, jestliže mu bylo postoupení pohledávky platně oznámeno postupitelem. Oznámí-li dlužníku postoupení pohledávky postupitel, není dlužník oprávněn dožadovat se prokázání smlouvy o postoupení a jeho závazek zaniká splněním postupníku i v případě, kdy postupní smlouva neexistuje, nebo je neplatná.

11. Notifikovat dlužníku postoupení pohledávky může nejen postupitel, ale také postupník, který ale musí „postup pohledávky“ prokázat, tedy předložit „patřičnou listinu“, na jejímž základě byla pohledávka postoupena. V daném případě postupník (věřitel L) doložil, že dlužníci postoupení pohledávky nejen oznámil, ale též prokázal (rozhodčím nálezem). Tehdejší žalované tak „nepřislouží“ vznesené námitky a není „přiléhavá“ ani obrana správce pohledávky (tehdejšího žalobce), že postoupení nemohlo být vázáno na prodlení dlužnice (k němuž mělo dojít až později). Tvrzení, že Česká národní banka vydala dne 15. 5. 2013 předběžné opatření, jehož bodem VI. výroku bylo věřiteli W uloženo, aby se zdržel „zcizování aktiv“, je rovněž „irelevantní“ a navíc bylo nepřipustné (v rozporu s § 205a o. s. ř.) uplatněno až v odvolacím řízení.

12. „Spor o vlastnictví pohledávky“ mezi postupitelem a postupníkem tak je „zcela bez významu“ a nemá být řešen v rámci insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužnice, neboť plnění na pohledávku obdrží v rámci insolvenčního řízení „tak jako tak“ správce pohledávky.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

13. Proti rozsudku odvolacího soudu podal tehdejší žalobce (správce pohledávky) dovolání, které (poměřováno jeho obsahem) směřuje proti prvnímu výroku ve věci samé a jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek dovolacím soudem dosud neřešených. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

14. Jednotlivé otázky formuluje dovolatel následovně:

[1] Je postupitel pohledávky oprávněn v rámci incidenčního sporu o pravost pohledávky namítat neplatnost, případně neúčinnost smlouvy o postoupení pohledávky?

[2] Musí insolvenční soud znát osobu věřitele („vlastníka pohledávky“) za situace, kdy postupitel i postupník přihlásili totožnou pohledávku do insolvenčního řízení a správu pohledávky vykonává stejný subjekt (dovolatel)?

[3] Mohou podmínky, při jejichž splnění mělo dojít k postoupení pohledávky za dlužnicí, nastat až po postoupení pohledávky? Má platnost a účinnost postoupení pohledávky význam v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužnice?

[4] Vztahuje se koncentrace řízení podle ustanovení § 118b o. s. ř. a zásada neúplné apelace ve smyslu ustanovení § 205a o. s. ř. na námitku absolutní neplatnosti právního úkonu (jednání)? Je odvolací soud povinen zkoumat absolutní neplatnost právního úkonu (jednání), i když byla námitka absolutní neplatnosti právního úkonu (jednání) namítnuta až v odvolacím řízení?

15. Dovolatel k první otázce uvádí, že spor mezi postupitelem (věřitelem W) a postupníkem (věřitelem L) je za situace, kdy oba přihlásili pohledávku do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužnice, potřeba vyřešit, aby bylo zřejmé, kdo z nich je věřitel pohledávky, kterému má být plněno. Závěr odvolacího soudu, že takový spor je v insolvenčním řízení „irelevantní“, by jistě nemohl obstát, kdyby dovolatel nebyl pověřen správou pohledávky; v takovém případě by totiž odvolací soud nemohl posoudit, či pohledávka je „po právu“, a musel by se zabývat námitkou postupitele, že nedošlo k platnému postoupení pohledávky. Přísluší-li taková námitka postupiteli, musí ji mít k dispozici i dovolatel vykonávající správu pohledávky, neboť jde „o samotný základ nároku“.

16. Ke druhé otázce dovolatel předestírá, že „přesné určení“, kdo je „vlastníkem pohledávky“, je důležité mimo jiné kvůli tomu, aby dovolateli bylo zřejmé, komu má po skončení zajištění „vyplatit finanční plnění“ získané od insolvenční správky dlužnice. Výkon správy pohledávky nelze vykládat jako změnu osoby na straně věřitele, nebo jako splnutí věřitelů; stále je třeba rozlišovat, komu „náleží peníze“ poukazované dovolateli coby správci pohledávky.

17. Dovolatel ke třetí otázce argumentuje, že smlouva o odborné spolupráci „předpokládá“, že před postoupením pohledávky postupník uplatní opční právo, přičemž v projednávané věci podmínky pro jeho uplatnění nenastaly. Odvolací soud navíc možnost uplatnění této námítky (jako nepřijatelné) nesprávně hodnotil ve vztahu k dlužnici, ačkoliv otázka platnosti a účinnosti postoupení pohledávky je podstatná pro určení osoby věřitele v insolvenčním řízení.

18. Ohledně čtvrté otázky dovolatel zdůrazňuje, že věřitel W měl na základě předběžného opatření České národní banky ze dne 15. 5. 2013 zakázáno disponovat s pohledávkou, přičemž opce byla uplatněna dne 11. 6. 2013. K absolutní neplatnosti „uplatnění opce“ musí soudy přihlídnout, i když neplatnost byla namítnuta až v odvolacím řízení.

19. Dovolatel dále odvolacímu soudu vytýká, že nenapravit pochybení insolvenčního soudu, který ho nepoučil podle ustanovení § 118a odst. 1 až 3 o. s. ř., což vedlo k jeho neúspěchu ve věci; oba rozsudky označuje dovolatel za „překvapivé“.

III.

Přípustnost dovolání

20. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

21. Insolvenční řízení na majetek dlužnice skončilo dne 3. 1. 2022, kdy nabyl právní moci bod I. výroku usnesení ze dne 31. 12. 2021, jímž insolvenční soud vzal na vědomí splnění oddlužení dlužnice [§ 413 věta první insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. 5. 2019, pro insolvenční řízení rozhodném vzhledem k přechodnému ustanovení čl. II části první zákona č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony]. Nejvyšší soud proto v dovolacím řízení (bez dalšího) pokračoval v souladu s § 159 odst. 5 insolvenčního zákona s dlužnicí namísto její insolvenční správky, s tím, že projednávaný incidenční spor se nadále považuje za spor o určení pravosti a pořadí pohledávky pro dobu, po kterou trvalo insolvenční řízení (§ 159 odst. 4 insolvenčního zákona).

22. V průběhu dovolacího řízení věřitel W podáním datovaným 14. 6. 2021, označeným jako „Návrh na změnu účastníka na straně žalobce“, Nejvyššímu soudu oznámil, že usnesením ze dne 8. 3. 2021, sp. zn. 6 To 12/2021, Vrchní soud v Praze zrušil zajištění pohledávky; věřitel W uvedené usnesení doložil a navrhl, aby Nejvyšší soud vydal usnesení o procesním nástupnictví v tom směru, že věřitel W vstupuje do řízení namísto správce pohledávky. Nejvyšší soud proto nejprve zkoumal, zda a jakým způsobem došlo (nebo může dojít) ke změně v osobě dovolatele. Pro tyto účely jsou rozhodná

následující ustanovení občanského soudního řádu, insolvenčního zákona, trestního řádu a zákona o zajištění majetku:

§ 243b (o. s. ř.)

Pro dovolací řízení platí přiměřeně ustanovení o řízení před soudem prvního stupně, není-li stanoveno jinak; ustanovení § 43, 92, 95 až 99 a 107a však pro dovolací řízení neplatí.

§ 7 (insolvenčního zákona)

Použití občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních soudních

Nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.

§ 16 (insolvenčního zákona)

(1) Účastníky řízení v incidenčních sporech jsou žalobce a žalovaný, není-li dále stanoveno jinak.

(...)

§ 18 (insolvenčního zákona)

(1) Nastane-li v průběhu insolvenčního řízení skutečnost, se kterou právní předpisy spojují převod nebo přechod přihlášené pohledávky z původního věřitele na nabyvatele pohledávky, aniž původní věřitel ztrácí způsobilost být účastníkem řízení, insolvenční soud rozhodne, že místo tohoto věřitele vstupuje do insolvenčního řízení nabyvatel jeho pohledávky. Učiní tak na základě návrhu věřitele, který lze podat pouze na formuláři, jehož náležitosti stanoví prováděcí právní předpis, a po písemném souhlasu nabyvatele jeho pohledávky. Převod nebo přechod pohledávky, který nevyplývá přímo z právního předpisu, je nutné doložit veřejnou listinou nebo listinou, na které je úředně ověřena pravost podpisů osob, které ji podepsaly.

(...)

§ 19 (insolvenčního zákona)

(1) Nabyvatel pohledávky se stává účastníkem insolvenčního řízení, jakmile insolvenční soud podle § 18 rozhodne o jeho vstupu do insolvenčního řízení, a platí pro něj stav insolvenčního řízení v době, kdy se stal jeho účastníkem. Nabyvatel takto vstupuje na místo původního věřitele i do incidenčních sporů, které se týkají jím nabyté pohledávky.

(...)

§ 79e (trestního řádu)

Zajištění nehmotné věci

(1) Nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že jiná nehmotná věc, než která je uvedena v § 78 až 79c, je určena ke spáchání trestného činu nebo k jeho spáchání byla užita, nebo je výnosem z trestné činnosti, může předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce nebo policejní orgán rozhodnout o zajištění takové nehmotné věci. Policejní orgán k takovému rozhodnutí

potřebuje předchozí souhlas státního zástupce. Předchozího souhlasu státního zástupce není třeba v naléhavých případech, které nesou odklad. Policejní orgán je v takovém případě povinen do 48 hodin své rozhodnutí předložit státnímu zástupci, který s ním buď vysloví souhlas, nebo je zruší. Proti rozhodnutí o zajištění nehmotné věci je přípustná stížnost.

(...)

(9) Postup při správě zajištěné nehmotné věci stanoví zvláštní právní předpis.

§ 1 (zákona o zajištění majetku)

(1) Tento zákon stanoví postup při výkonu rozhodnutí o zajištění majetku nebo jeho určené části pro účely výkonu trestu, výkonu ochranného opatření zabránění části majetku nebo uspokojení nároku poškozeného v trestním řízení a při správě takového majetku, jakož i při správě věcí a náhradních hodnot vydaných, odňatých nebo jinak zajištěných v trestním řízení (dále jen „majetek“).

(...)

§ 8a (zákona o zajištění majetku) Účel správy a odpovědnost správce

(1) Majetek zajištěný v trestním řízení se spravuje podle tohoto zákona, pokud je zapotřebí právně jednat nebo činit potřebné úkony, aby nedošlo bezdůvodně k snížení hodnoty zajištěného majetku nebo k jeho zmenšení, popřípadě aby se majetek očekávaným způsobem zvýšil.

(2) Pro dosažení účelu správy správce vykonává v potřebném rozsahu práva a povinnosti spojené se zajištěným majetkem, jejichž výkon mu přiznává tento zákon, nebo jejichž výkon byl obviněnému zakázán soudem. Správce vykonává jednotlivá práva a povinnosti podle povahy zajištěného majetku a práv s ním spojených v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy a v souladu s pověřením nebo smlouvou o správě; přitom postupuje řádně a svědomitě.

(...)

§ 9 (zákona o zajištění majetku) Správce zajištěného majetku

(1) Není-li dále uvedeno jinak, podle povahy a rozsahu věcí a práv, které tvoří zajištěný majetek, vykonává jeho správu po dobu zajištění buď soud, který o zajištění v prvním stupni rozhodl nebo na který přešla příslušnost ke správě podle § 1 odst. 5, nebo na základě jeho pověření

a/ územní pracoviště Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, nebo

b/ soudní exekutor,

v jejichž obvodu se zajištěný majetek nachází; jestliže se zajištěný majetek nachází v obvodech dvou nebo více územních pracovišť Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových nebo dvou nebo více územních pracovišť soudních exekutorů, může soud výkonem správy pověřit každé z těchto pracovišť.

(...)

(7) Pověření ke správě zajištěného majetku je opatření, jež musí mít písemnou formu a obsahovat zejména označení orgánu, který pověření vydal, označení pověřeného správce a vymezení práv a povinností spojených s výkonem správy. V pověření nebo v připojených listinách je zapotřebí náležitě a nezaměnitelně určit zajištěný majetek, kterého se pověření týká. Pověření může být vydáno i pro výkon dílčího právního jednání nebo úkonu spojeného se zajištěným majetkem. Pověření se nevydává ke správě majetku uvedeného v odstavci 3. Orgán uvedený v odstavci 1 může pověření kdykoli písemně zrušit a za podmínek stanovených tímto zákonem pověřit jiného správce, uzavřít smlouvu o správě, nebo zajištěný majetek spravovat sám.

(...)

§ 10 (zákona o zajištění majetku) Práva a povinnosti správce

(1) Správce je povinen právně jednat za účelem zabránění snížení hodnoty nebo zmenšení zajištěného majetku, zejména

a/ včas uplatňovat nárok na náhradu škody a na vydání předmětu bezdůvodného obohacení,

b/ průběžně sledovat, zda dlužníci včas a řádně plní své závazky k zajištěnému majetku, včas uplatňovat a vymáhat práva, která jinak přísluší vlastníku zajištěného majetku, případně jiné osobě oprávněné s majetkem nakládat, a zamezovat promlčení nebo zániku těchto práv,

c/ dovolávat se neplatnosti právního jednání učiněného obviněným v rozporu se zákazy, jež mu byly uloženy rozhodnutím o zajištění majetku podle trestního řádu.

(...)

(3) Správce činí za účelem ochrany zajištěného majetku v soudním, správním nebo jiném řízení všechny úkony, které je jinak oprávněn činit jeho vlastník, případně jiná osoba oprávněná s majetkem nakládat.

(...)

23. Ustanovení insolvenčního zákona v rozhodném znění (do 31. 5. 2019) platila v citované podobě již v době, kdy (trestní) soud vydal usnesení o zajištění pohledávky (16. 2. 2017). K rozhodnému znění § 243b o. s. ř. srov. odst. 20. shora. Ustanovení trestního řádu platilo v citované v podobě (účinné do 17. 3. 2017) v době vydání usnesení o zajištění pohledávky (16. 2. 2017); pozdější změny právní úpravy nemají na níže předestřené úvahy žádný vliv. Ustanovení zákona o zajištění majetku platila v citované podobě v době vydání opatření Vrchního státního zastupitelství ze dne 4. 8. 2017 a do dnešního dne změny nedoznala.

24. Z obsahu spisu se podává, že insolvenční soud začal bez dalšího jednat se správcem pohledávky (namísto věřitele W coby původního žalobce) poté, co při jednání konaném dne 21. 1. 2019 vyšlo najevo, že Vrchní soud v Praze vydal usnesení o zajištění pohledávky a Vrchní státní zastupitelství v Praze pověřilo správou pohledávky Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (srov. protokol o jednání č. l. 181 až 183).

25. Postup podle § 107a o. s. ř. (jehož se podáním datovaným 14. 6. 2021 dožadoval věřitel W) vylučuje pro dovolací řízení ustanovení § 243b o. s. ř.; návrh na vydání usnesení o procesním nástupnictví podle § 107a o. s. ř. by ostatně musel podat dosavadní žalobce (správce pohledávky). Nejvyšší soud nadto uvádí, že v rozsudku ze dne 28. 2. 2022, sen. zn. [29 ICdo 7/2020](#) [který byl na jednání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu konaném dne 9. 11. 2022 přijat k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „Sb. rozh. obč.“)], vysvětlil, že insolvenční zákon se u přihlášených věřitelů cíleně rozešel s koncepcí rozhodování o procesním nástupnictví podle ustanovení § 107a o. s. ř., jehož (byť i jen přiměřená) aplikace je v insolvenčním řízení vyloučena úpravou obsaženou v § 17 a násl. insolvenčního zákona.

26. Z ustanovení § 19 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona se podává, že tam, kde se postavení účastníka incidenčního sporu odvíjí od postavení přihlášeného věřitele, se změna majitele přihlášené pohledávky z původního věřitele na nabyvatele pohledávky, uskutečněná v insolvenčním řízení postupem podle § 18 insolvenčního zákona bez dalšího promítne v okruhu účastníků incidenčního sporu (byl-li původní věřitel jeho účastníkem); srov. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 3. 2019, sen. zn. [29 ICdo 65/2017](#), uveřejněné pod číslem 14/2020 Sb. rozh. obč.

27. Ponechá-li se stranou zvláštní úprava obsažená v § 183 odst. 3 insolvenčního zákona, plyne i z ustanovení § 18 insolvenčního zákona, že k předpokladům, za nichž insolvenční soud rozhodne o procesním nástupnictví na straně dlužníka věřitele [tam, kde při převodu nebo přechodu přihlášené pohledávky na nového (či nové) věřitele neztrácí původní věřitel způsobilost být účastníkem řízení], patří návrh původního věřitele na vydání rozhodnutí podle § 18 insolvenčního zákona; srov. odst. 23. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu sen. zn. [29 ICdo 7/2020](#). V odst. 24. odůvodnění citovaného rozsudku Nejvyšší soud též uzavřel, že rozhodnutí podle § 18 odst. 1 insolvenčního zákona nesmí insolvenční soud vydat z úřední povinnosti (bez návrhu původního přihlášeného věřitele), i kdyby skutečnosti rozhodné pro závěr, že došlo k procesnímu nástupnictví formou singulární sukcese, vyšly najevo v průběhu insolvenčního řízení a i kdyby byly dostatečně osvědčeny.

28. Rozhodnutím o zajištění majetku vydaným podle § 79e trestního řádu ovšem nedochází ke změně vlastníka zajištěného majetku; stejně tak nevede ke změně vlastníka zajištěného majetku ani případné následné písemné opatření, kterým příslušný orgán pověří k tomu určenou osobu správou zajištěného majetku (§ 9 odst. 1 a 7 zákona o zajištění majetku). Správce zajištěného majetku spravuje takový majetek jako majetek jiné osoby [skutečného vlastníka, jímž zpravidla bude osoba, které orgán činný v trestním řízení takový majetek odňal (zajistil)].

29. Správce zajištěného majetku je zvláštním případem správce cizího majetku [§ 1400 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem (dále též jen „o. z.“)], přičemž jeho postavení je odvozeno od zajištění majetku vzniklého rozhodnutím státního orgánu a je tak v tomto ohledu (v rozsahu vzniklého zajištění a správy) srovnatelné s postavením insolvenčního správce majetkové podstaty dlužníka, což lze odvodit i z pravidel formulovaných v § 10 zákona o zajištění majetku. Uplatňuje-li věřitel pohledávku vůči dlužníku přihláškou v insolvenčním řízení, stává se správcem zajištěného majetku osobou, která namísto dosavadního majitele (věřitele) a jeho případného dosavadního zástupce činí v souladu s ustanovením § 10 odst. 3 zákona o zajištění majetku v insolvenčním řízení (potazmo v incidenčním sporu) všechny úkony, k nimž byl dosud oprávněn věřitel (jeho zástupce) [nabývá právo s tímto majetkem disponovat k naplnění účelu takové správy]. Děje se tak (jak plyne z dikce posledně označeného ustanovení) bez dalšího, okamžikem, kdy se pověření ke správě zajištěného majetku stane účinným. Soudy nižších stupňů tedy nepochybily, jestliže bez dalšího jednaly se správcem pohledávky.

30. Jakkoli se z ustanovení § 10 zákona o zajištění majetku podává, že správce zajištěného majetku činí příslušné úkony vlastním jménem, lze oběma soudům vytknout, že do označení tehdejších

účastníků sporu nepromítly u označení žalobce, že jde o správce (srov. obdobně v insolvenčních poměrech ustanovení § 40 odst. 1 věty druhé insolvenčního zákona, jakož i podpůrně uplatnitelné ustanovení § 1400 odst. 2 o. z.). Správce pohledávky musí být označen způsobem, z něhož je patrné, že jedná při výkonu funkce správce zajištěného majetku; součástí jeho označení je i nezaměnitelné označení osoby, s jejímž majetkem nakládá (v daném případě: „Česká republika – Úřad pro zastupování ve věcech majetkových, jako správce zajištěné pohledávky věřitele W., spořitelního družstva v likvidaci“).

31. Pominou-li účinky zajištění tím, že je k tomu oprávněný orgán zruší (jako v tomto případě), insolvenční soud (opět bez dalšího) přestane v insolvenčním řízení (potažmo v incidenčním sporu) jednat s osobou pověřenou správou zajištěné pohledávky. Nejvyšší soud proto nové procesní situaci přizpůsobil označení žalobce v záhlaví svého rozsudku, neboť postavení věřitele W již není omezeno zajištěním pohledávky (a osobou správce pohledávky).

32. Nejvyšší soud se dále zabýval přípustností dovolání.

33. Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř. k řešení první a druhé otázky [zda může postupitel ve sporu s dlužníkem namítat neplatnost smlouvy o postoupení pohledávky a zda je v insolvenčním řízení podstatné (určující), která z osob přihlašujících totožnou pohledávku (postupitel či postupník) je z hlediska hmotného práva jejím věřitelem, jestliže správu pohledávky vykonává třetí osoba], když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v ustanovení § 238 o. s. ř., a jde o věc dovolacím soudem doposud neřešenou. Zabývat se třetí a čtvrtou otázkou pak má smysl (i v rovině zkoumání přípustnosti dovolání) až v návaznosti na zodpovězení uvedených otázek otevřených dovolacímu přezkumu.

IV.

Důvodnost dovolání

34. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

35. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

36. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku a insolvenčního zákona:

§ 524 (občanského zákoníku)

(1) Věřitel může svou pohledávku i bez souhlasu dlužníka postoupit písemnou smlouvou jinému.

(2) S postoupenou pohledávkou přechází i její příslušenství a všechna práva s ní spojená.

§ 526 (občanského zákoníku)

(1) Postoupení pohledávky je povinen postupitel bez zbytečného odkladu oznámit dlužníkovi. Dokud postoupení pohledávky není oznámeno dlužníkovi nebo dokud postupník postoupení pohledávky dlužníkovi neprokáže, zproští se dlužník závazku plněním postupiteli.

(2) Oznámí-li dlužníkovi postoupení pohledávky postupitel, není dlužník oprávněn se dožadovat prokázání smlouvy o postoupení.

§ 1 (insolvenčního zákona)
Předmět úpravy

Tento zákon upravuje

a/ řešení úpadku a hrozícího úpadku dlužníka soudním řízením některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo k uspořádání majetkových vztahů k osobám dotčeným dlužníkovým úpadkem nebo hrozícím úpadkem a k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů,

b/ oddlužení dlužníka.

§ 2 (insolvenčního zákona)
Vymezení některých základních pojmů

Pro účely tohoto zákona se rozumí

(...)

h/ přihláškou pohledávky procesní úkon, kterým věřitel uplatňuje uspokojení svých práv v insolvenčním řízení,

(...)

§ 165 (insolvenčního zákona)

(1) Věřitelé, kteří své pohledávky uplatňují podáním přihlášky, se uspokojují v závislosti na způsobu řešení úpadku, a to rozvrhem při konkursu, plněním reorganizačního plánu při reorganizaci nebo plněním při oddlužení, nestanoví-li zákon jinak.

(...)

§ 174 (insolvenčního zákona)

(...)

(2) Přihláška pohledávky musí kromě obecných náležitostí podání²⁰⁾ obsahovat důvod vzniku a výši přihlašované pohledávky. Důvodem vzniku přihlašované pohledávky se rozumí uvedení skutečností, na nichž se pohledávka zakládá.

(...)

²⁰⁾ § 42 odst. 4 občanského soudního řádu.

§ 201 (insolvenčního zákona)

(1) Pohledávka je zjištěna

(...)

d/ rozhodnutím insolvenčního soudu ve sporu o její pravost, výši nebo pořadí.

(...)

37. Ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, platila v citované podobě od 1. 1. 1992 do 1. 1. 2014, kdy byl tento zákon zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem. Ustanovení insolvenčního zákona platila v citované podobě již v době zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužnice a do vydání napadeného rozhodnutí změn nedoznala.

38. Ve výše ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním položeným otázkám následující závěry:

K první otázce (zda může postupitel ve sporu s dlužníkem namítat neplatnost smlouvy o postoupení pohledávky).

39. Nejvyšší soud v rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 9. 12. 2009, sp. zn. [31 Cdo 1328/2007](#), uveřejněném pod číslem 61/2010 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 61/2010“), přijal a odůvodnil následující závěry k otázce změny osoby věřitele při postoupení pohledávky v režimu zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku:

[1] Smlouvou o postoupení pohledávky dochází ke změně v osobě věřitele, aniž došlo ke změně v obsahu závazku. Není-li ve smlouvě o postoupení pohledávky dohodnuto jinak, dochází ke změně osoby věřitele již uzavřením smlouvy, bez ohledu na to, zda postupitel postoupení pohledávky dlužníkovi oznámil, popřípadě postupník postoupení pohledávky dlužníkovi prokázal; možnost dlužníka přivodit zánik svého dluhu vůči dosavadnímu věřiteli (§ 526 odst. 1 věta druhá obč. zák.) tím není dotčena.

[2] Ke změně v osobě věřitele přitom může dojít jen na základě platné smlouvy o postoupení pohledávky, kdy nový věřitel (postupník) nabývá nejen postupovanou pohledávku, ale spolu s ní též aktivní věcnou legitimaci k jejímu uplatnění a úplnému výkonu.

[3] Otázka platnosti smlouvy o postoupení pohledávky je nerozhodná z hlediska účinku splnění dluhu postupníkovi, oznámí-li dlužníku postoupení pohledávky postupitel. V takovém případě dlužník není oprávněn dožadovat se prokázání smlouvy o postoupení pohledávky a jeho závazek zaniká splněním postupníkovi, i když smlouva o postoupení pohledávky neexistuje (z jakéhokoli důvodu).

[4] Účelem ustanovení § 526 odst. 1 věty druhé a odst. 2 obč. zák. je ochrana dlužníka, který plnil svůj závazek osobě (postupiteli nebo postupníku), jež podle hmotného práva nebyla v době plnění věřitelem pohledávky, například proto, že smlouva o jejím postoupení nebyla platná. Oznámení postupitele dlužníkovi o tom, že došlo k postoupení pohledávky, je právní skutečností, se kterou právo pojí vznik povinnosti dlužníka plnit postupníkovi.

[5] Oznámením o postoupení pohledávky, adresovaném dlužníku, vyvolá postupitel změnu osoby oprávněné přijmout plnění a také na sebe bere riziko vyplývající z toho, že i v případě neplatnosti (nebo dokonce neexistence) smlouvy o postoupení pohledávky splní dlužník dluh třetí osobě (postupníku) s účinky i pro postupitele. Samotným postoupením pohledávky však nedochází k jiné změně závazku, než v osobě věřitele, a v případě, že smlouva byla neplatná, dochází k tomu, že k věřiteli přistupuje další osoba oprávněná přijmout plnění s účinky i pro (původního) věřitele.

[6] Ve vztahu mezi postupníkem a dlužníkem není platnost postoupení právně významná. Oznámí-li tedy postupitel dlužníku, že pohledávku postoupil postupníku, vyvolá tento notifikační úkon zamýšlené právní důsledky (týkající se osoby oprávněné přijmout plnění) i tehdy, jestliže k postoupení vůbec nedošlo, nebo byla-li smlouva o postoupení pohledávky neplatná.

[7] Pro dlužníka je podstatné, zda postupovaná pohledávka existuje (proto jsou mu zachovány námitky proti pohledávce, které mohl uplatnit v době postoupení), není však jeho věcí, kdo pohledávku vymáhá; dluh má splnit podle pokynů věřitele.

[8] Otázku, zda pohledávka byla skutečně postoupena a zda postoupení bylo platné, lze řešit jen ve sporu mezi postupitelem a postupníkem. Proto také nemusí postupitel dlužníkovi prokazovat, že k postoupení došlo (§ 526 odst. 2 obč. zák.); pro vztah mezi dlužníkem a postupníkem je to totiž lhotejné.

[9] Není-li podle hmotného práva pro určení osoby, která je v důsledku postoupení pohledávky a následné notifikace věřitele dlužníkovi oprávněna přijmout plnění s účinky pro splnění dluhu, rozhodné, zda smlouva o postoupení byla platná a zda k ní opravdu došlo, pak tato okolnost nemůže být významná ani v soudním řízení. Námitka neplatnosti postupní smlouvy tak s výjimkou případů uvedených v § 525 obč. zák., eventuálně případů, ve kterých by dlužník prokázal, že postoupení pohledávky mělo za následek změnu (zhoršení) jeho právního postavení, dlužníkovi vůči postupníku nepřisluší.

40. K důvodům [R 61/2010](#) se Nejvyšší soud dále přihlásil například v usnesení ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. [29 Cdo 2766/2007](#), uveřejněném pod číslem 21/2011 Sb. rozh. obč., v rozsudku ze dne 30. 6. 2011, sp. zn. [29 Cdo 1219/2009](#), uveřejněném pod číslem 11/2012 Sb. rozh. obč., nebo v rozsudku ze dne 31. 3. 2020, sen. zn. [29 ICdo 36/2018](#), uveřejněném pod číslem 12/2021 Sb. rozh. obč. Ústavní soud v nálezu ze dne 24. 2. 2011, sp. zn. [I. ÚS 2276/08](#), uveřejněném pod číslem 25/2011 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, shledal uvedené závěry ústavně konformními za podmínky, že oznámení postupitele dlužníku (o postoupení pohledávky) bude možno považovat za platný právní úkon.

41. V usnesení ze dne 6. 9. 2016, sp. zn. [23 Cdo 1878/2015](#), uveřejněném pod číslem 21/2018 Sb. rozh. obč., pak Nejvyšší soud vysvětlil, že účinky oznámení o postoupení pohledávky vzniklé před 1. 1. 2014 se v souladu s § 3028 odst. 3 o. z. řídí i po tomto datu ustanoveními zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku.

42. Nejvyšší soud dále již v rozsudku ze dne 22. 12. 2009, sp. zn. [29 Cdo 1277/2007](#), uveřejněném v časopise Soudní judikatura, číslo 6, ročník 2011, pod číslem 90, dovodil, že závěry [R 61/2010](#) platí obdobně i pro poměry konkursního práva (upraveného zákonem č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání) a pro odtud vzešlý spor o určení pravosti nevykonatelné postoupené pohledávky ohledně námitek, jež náleží popírajícímu správci konkursní podstaty nebo popírajícím konkursním věřitelům. V intenci rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2007, sp. zn. [29 Odo 1366/2005](#), uveřejněného pod číslem 95/2008 Sb. rozh. obč., má totiž popírající správce konkursní podstaty (popírající konkursní věřitelé) při popření pravosti pohledávky (jiného) konkursního věřitele k dispozici všechny (ale též „jen“) hmotněprávní námitky, jež by ke zpochybnění existence popírané pohledávky mohl vůči svému věřiteli uplatnit dlužník. Nemá-li dlužník, jemuž postupitel řádně oznámil postoupení pohledávky, vůči postupníku (ve sporu o úhradu této pohledávky) bez dalšího k dispozici námitku (obranu) neplatnosti postupní smlouvy, pak s touto obranou ve sporu o pravost a pořadí pohledávky nemůže uspět ani popírající správce konkursní podstaty (popírající konkursní věřitelé). Tyto závěry – ač byly formulovány při výkladu zákona o konkursu a vyrovnání – se plně uplatní i při posuzování pravosti a výše popřených pohledávek v režimu insolvenčního zákona (k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2022, sen. zn. [29 ICdo 113/2020](#)).

43. Odvolací soud vyšel z uvedené ustálené judikatury Nejvyššího soudu, nesprávně ji však aplikoval na skutkový stav projednávané věci. V první řadě je zřejmé, že postupitel (věřitel W) neoznámil dlužníci postoupení pohledávky (ze skutkových zjištění obou soudů se žádný takový závěr nepodává); pak ovšem není namístě aplikovat ustanovení § 526 odst. 2 obč. zák., které předpokládá, že

postupitel postoupení pohledávky dlužníku oznámil (a že toto oznámení je v intencích nálezů Ústavního soudu sp. zn. [I. ÚS 2276/08](#) platným právním úkonem).

44. Odvolací soud také nevzal dostatečně v úvahu, že odkazovaná ustálená soudní praxe vykládá ustanovení § 526 odst. 1 věty druhé obč. zák. v souladu s jeho smyslem a účelem jako ustanovení, které slouží k ochraně dlužníka, který již splnil (nebo hodlá splnit) svůj závazek (srov. odst. 39. bod [4]).

45. Zejména je ale podstatné, že v poměrech projednávané věci insolvenční správkyne dlužnice neodůvodnila popření pohledávky věřitele W námitkou neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky (taková „obrana“ by naopak vedla k závěru, že přihlášená pohledávka je pravá); úvahy odvolacího soudu, že insolvenční správkyne dlužnice taková námitka v řízení nepřisluší, jsou tak bez právního významu. Je to naopak věřitel W, který v pozici postupitele námitku neplatnosti postupní smlouvy v incidenčním sporu uplatňuje, maje za to, že ke změně v osobě věřitele nedošlo (srov. odst. 39. bod [2]).

46. Otázka platnosti smlouvy o postoupení pohledávky je nerozhodná z hlediska účinku případného splnění dluhu postupníkovi, oznámí-li dlužníku postoupení pohledávky postupitel (srov. odst. 39. bod [3]); to však není případ projednávané věci, kde postupitel neoznámil dlužnici postoupení pohledávky a dlužnice nikomu dobrovolně neplnila. Stejným způsobem je třeba vykládat závěr, že otázku, zda pohledávka byla skutečně postoupena a zda postoupení bylo platné, lze řešit jen ve sporu mezi postupitelem a postupníkem (srov. odst. 39. bod [6]), na který se odvolací soud rovněž nepřipadně odvolává. I v tomto směru jde primárně o ochranu dlužníka, který plnil (nebo má plnit) postupníku poté, co mu postupitel oznámil postoupení pohledávky; skutečnost, zda postupník je povinen vydat přijaté plnění postupiteli, je v takovém případě z pohledu dlužníka nerozhodná, neboť jeho dluh splněním zanikl.

47. Jinak řečeno, neoznámí-li postupitel dlužníku postoupení pohledávky (§ 526 obč. zák.), neboť má za to, že smlouva o postoupení pohledávky je neplatná (nebo dokonce neexistuje), pak mu zůstává zachována námitka neplatnosti (neexistence) postupní smlouvy i v případném sporu, jímž se na dlužníku domáhá zaplacení pohledávky, popřípadě v incidenčním sporu, jímž se na dlužníku (respektive na insolvenčním správci majetkové podstaty dlužníka) domáhá určení pravosti své popřené nevykonatelné pohledávky.

48. Pro úplnost lze dodat, že na posouzení věci nic nemění argumentace insolvenčního soudu, že věřitel L jako postupník „oznámil“ dlužnici postoupení pohledávky (odst. 13. jeho rozsudku), a odvolacího soudu, že věřitel L dlužnici postoupení pohledávky „nejen oznámil, ale též prokázal rozhodčím nálezem“ (odst. 22. jeho rozsudku).

49. Právní posouzení věci oběma soudy tak v dotčeném ohledu správné není.

Ke druhé otázce [zda je v insolvenčním řízení podstatné (určující), která z osob přihlašujících totožnou pohledávku (postupitel či postupník) je z hlediska hmotného práva jejím majitelem, jestliže správu pohledávky vykonává třetí osoba].

50. Odvolací soud shledal žalobu nedůvodnou též z dalšího (samostatného) důvodu; totiž, že spor o „vlastnické právo k pohledávce“ (míněno mezi věřitelem W a věřitelem L) je v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužnice „zcela bez významu“, neboť plnění „tak jako tak“ obdrží správce pohledávky (tehdejší žalobce). Ani s tímto právním posouzením nelze souhlasit.

51. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 29. 5. 2014, sen. zn. [29 ICdo 33/2014](#), uveřejněném pod číslem 92/2014 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 92/2014“), formuloval a odůvodnil závěry, podle nichž řízení o

žalobě o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky patří mezi spory vyvolané insolvenčním řízením, jejichž prostřednictvím se ve vztahu mezi věřiteli navzájem vymezuje okruh osob oprávněných podílet se na rozvrhu výtěžku zpeněžení majetku majetkové podstaty (v případě konkursu), míra tohoto uspokojení a pořadí, v jakém dochází k úhradě pohledávek jednotlivých věřitelů. Ve smyslu ustanovení § 2 písm. d/ insolvenčního zákona, ve spojení s ustanovením § 159 odst. 1 písm. a/ insolvenčního zákona, jde o tzv. incidenční spory. Ustanovení § 192 odst. 1 a 3 insolvenčního zákona pak ve spojení s ustanovením § 201 insolvenčního zákona vychází z toho, že incidenční žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky se vedou za účelem zjištění popřené pohledávky. K závěrům vysloveným v [R 92/2014](#) se Nejvyšší soud přihlásil např. v usnesení ze dne 29. 8. 2019, sen. zn. [29 ICdo 109/2017](#), uveřejněném pod číslem 76/2020 Sb. rozh. obč., či v rozsudku ze dne 31. 5. 2021, sp. zn. [29 Cdo 2753/2019](#).

52. V rozsudku sp. zn. [29 Cdo 2753/2019](#), Nejvyšší soud dále doplnil, že smyslem odporových sporů je přesně určit, s pohledávkou jaké výše (a pořadí) bude věřitel zařazen tam, kde je způsobem řešení úpadku dlužníka konkurs, do rozvrhu (případně zda bude uspokojen v jiném pořadí), neboť jejich cílem je vyřešení otázky zjištění pohledávky v návaznosti na popěrné úkony k tomu oprávněných osob. Nejvyšší soud přitom nemá žádné pochybnosti o tom, že takto deklarovaný smysl a cíl odporových sporů platí pro insolvenční řízení obecně, neboť předmětem úpravy insolvenčního zákona je řešení úpadku dlužníka některým ze stanovených způsobů tak, aby došlo (mimo jiné) k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů (§ 1 písm. a/ insolvenčního zákona), přičemž konkrétní způsob uspokojení věřitelů závisí na způsobu řešení úpadku (§ 165 odst. 1 insolvenčního zákona).

53. Nejde-li o případ jiného uplatňování pohledávek (srov. § 165 odst. 3 a § 203 a násl. insolvenčního zákona), musí věřitelé, kteří hodlají být uspokojeni v insolvenčním řízení, podat přihlášku pohledávky (§ 2 písm. h/ insolvenčního zákona), v níž (mimo jiné) vylicí důvod vzniku přihlašované pohledávky uvedením skutečností, na nichž se jejich pohledávka zakládá (§ 174 odst. 2 insolvenčního zákona). Platí tedy, že kromě dlužníka se insolvenčního řízení účastní též věřitelé, kteří předepsaným způsobem uplatňují své právo vůči dlužníku (§ 14 odst. 1 insolvenčního zákona).

54. Již z uvedeného je zřejmé, že mechanismus insolvenčního řízení spočívá v tom, že jednotliví věřitelé v něm neztrácejí své individuální postavení v tom smyslu, že musí – jestliže chtějí dosáhnout v insolvenčním řízení uspokojení – sami za sebe (jednotlivě) uplatnit své právo podáním přihlášky pohledávky (popřípadě jiným předepsaným způsobem), v níž vylicí rozhodující skutečnosti, na nichž se jejich uplatňovaná pohledávka zakládá a které jejich pohledávku odlišují od pohledávek jiných věřitelů nebo od jiných pohledávek přihlášených jimi samými. Přezkoumání, zjištění a (poměrné) uspokojení pak rovněž probíhá samostatně (zvláště) ohledně každé takto individuálně přihlášené pohledávky. Podkladem pro zjištění pohledávky pak je (má být) hmotněprávní vztah mezi věřitelem přihlášené pohledávky a dlužníkem (skutečnost, že věřitel má podle hmotného práva vůči dlužníku právo na peněžité plnění v uplatňované výši a pořadí).

55. Věřitel W a věřitel L v tomto smyslu uplatnili v insolvenčním řízení vedeném na majetek dlužnice svá práva samostatnými přihláškami pohledávek, k přezkoumání jejich pohledávek došlo nezávisle (odděleně) na různých přezkumných jednáních a každý z věřitelů rovněž podal samostatnou žalobu, kterou zahájil „svůj vlastní“ incidenční odporový spor. Z vylicení důvodů vzniku jejich pohledávek je zřejmé, že podle hmotného práva může být plněno na jejich pohledávky (nanejvýš) jednou, poněvadž oba věřitelé nemohou mít za dlužnicí totožnou pohledávku z titulu smlouvy o úvěru; kdyby k zajištění pohledávky v trestním řízení nedošlo, pak by nebylo možné pochybovat o tom, že v rámci odporových sporů by muselo být jednoznačně určeno, který z věřitelů má pohledávku pravou a bude uspokojován. Úvaha, že ke zjištění jejich přihlášených pohledávek nemusí individuálně dojít, neboť jim oběma náleží plnění „tak jako tak“ dohromady jednou, odporuje shora rozvedeným principům individuálního přezkoumání a uspokojení přihlášených pohledávek v insolvenčním řízení, a je proto

nesprávná.

56. Na doposud řečeném nic nemění skutečnost, že v trestním řízení došlo k zajištění pohledávky za dlužníci. Zajištění pohledávky (nehmotné věci) podle trestního řádu je svou povahou dočasné, neboť je zřízeno pro účely daného trestního řízení a je vázáno na jeho další průběh a existenci („musí“ být někdy zrušeno, jak se ostatně stalo v průběhu dovolacího řízení). Pověřením ke správě zajištěného majetku podle § 9 odst. 7 zákona o zajištění majetku se nic nemění na „skutečných“ hmotněprávních vztazích k zajištěné pohledávce; správce toliko vykonává práva a povinnosti spojené se zajištěnou pohledávkou (§ 8a odst. 2 zákona o zajištění majetku), zejména je povinen právně jednat za účelem zabránění snížení hodnoty nebo zmenšení zajištěného majetku (§ 10 odst. 1 zákona o zajištění majetku); srov. odst. 28. a 29. shora.

57. Z doposud řečeného vyplývá, že správce pohledávky se z hlediska hmotného práva nestal věřitelem pohledávky za dlužníci, jeho postavení bylo dočasné a vůči oběma beneficentům (věřiteli W a věřiteli L) musel jednat nestranně jako osoba soukromého práva, což mimo jiné znamená, že nemohl autoritativně rozhodnout, který z přihlášených věřitelů je též „skutečným“ majitelem pohledávky ve smyslu hmotného práva. Jak vyplývá ze shora rozebraného smyslu a účelu odporových (incidenčních) sporů, s konečnou platností může uvedené posoudit pro účely insolvenčního řízení pouze insolvenční soud v incidenčním sporu o pravost, výši nebo pořadí pohledávky.

58. Lze tak shrnout, že přihlásí-li do téhož insolvenčního řízení postupitel i postupník totožnou pohledávku (panuje-li mezi postupitelem a postupníkem spor o to, zda došlo k platnému postoupení pohledávky) a bude-li taková pohledávka v průběhu insolvenčního řízení zajištěna v trestním řízení podle trestního řádu, nestává se správce zajištěné pohledávky, který k ní vykonává práva a povinnosti podle zákona o zajištění majetku, věřitelem pohledávky z hlediska hmotného práva. Insolvenční soud je povinen přezkoumat v insolvenčním řízení uvedené pohledávky samostatně a jsou-li obě popřeny insolvenčním správcem co do pravosti, rozhodnout o nich v případných incidenčních sporech o určení pravosti pohledávky; skutečnost, že správce zajištěné pohledávky vykonává její správu, nezabavuje insolvenční soud povinnosti zjistit postupem podle insolvenčního zákona, komu pohledávka náleží (kdo je jejím majitelem).

59. Odvolací soud – veden svým nesprávným právním názorem – se nezabýval námitkami dovolatele proti platnosti postoupení pohledávky. Za této situace je předčasné, aby Nejvyšší soud řešil též třetí a čtvrtou dovolací otázku (směřující k tomu, zda došlo k platnému postoupení pohledávky a zda lze námitku absolutní neplatnosti uplatnit až v odvolacím řízení), neboť vypořádat se se všemi uvedenými skutkovými i právními námitkami bude úkolem insolvenčního soudu v dalším průběhu řízení.

60. U přípustného dovolání Nejvyšší soud přihlíží též k vadám řízení uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a/ a b/ a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.).

61. Vady řízení namítané v dovolání Nejvyšší soud neshledal. Neúspěch správce pohledávky (tehdejšího žalobce) ve věci nebyl založen na úvaze odvolacího soudu o neunesení jeho břemene tvrzení nebo důkazního břemene; nedostatek poučení podle § 118a odst. 1 a 3 o. s. ř. tak je vytykán odvolacímu soudu nedůvodně. Napadené rozhodnutí odvolacího soudu nelze ani označit za překvapivé, když je přinejmenším zčásti vystavěno na stejném právním posouzení jako rozsudek insolvenčního soudu.

62. Nejvyšší soud ovšem nepřehlédl, že podle obsahu insolvenčního rejstříku byl incidenční spor ve věci správce pohledávky (za účasti věřitele L jako vedlejšího účastníka na jeho straně) proti insolvenční správce dlužnice a dlužnici, o určení pravosti pohledávky věřitele L, skončen vydáním

rozsudku insolvenčního soudu ze dne 22. 10. 2020, č. j. 60 ICm 31/2016-66, který nabyl právní moci dne 12. 12. 2020 a jímž bylo (mimo jiné) určeno, že pohledávka věřitele L přihlášená do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužnice je „po právu co do důvodu, výše a pořadí a považuje se za zjištěnou“. Nelze přitom pochybovat, že incidenční spory v projednávané věci a v odkazované věci (sp. zn. 60 ICm 31/2016) měly být ve smyslu § 112 odst. 1 o. s. ř. spojeny ke společnému řízení, jelikož spolu skutkově souvisí a předběžná otázka platnosti postoupení pohledávky za dlužnicí měla být řešena pro oba incidenční spory současně, aby byla zajištěna jednotnost rozhodování.

63. Dovolací důvod podle ustanovení § 241a odst. 1 o. s. ř. tak byl uplatněn právem. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), rozhodnutí odvolacího soudu, jakož i insolvenčního soudu zrušil a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).